

Louis le Roy:

Eco-kathedraal is voortdurend bouwen aan complex systeem

Zijn eigen terrein in Mildam noemt Louis Le Roy een speeltuin van een doorzetter. Daar wil hij aantonen wat een mens met zijn 'vrije energie' tot stand kan brengen. Het is de enige plek waar hij zijn experiment in ruimte en tijd mag uitvoeren. In Mildam wil hij met zijn eco-kathedraal een voorbeeld stellen van eeuwig bouwen, omdat hij van politici nooit de ruimte en tijd zal krijgen dat in de praktijk te doen. Hij wil af van het algemeen aanvaarde, eenvoudige ruimtegebruik.

Ton Stolk

Daags na de crematie van een oude vriend voelt Louis le Roy (67) uit Oranjewoud een gesprek als een welkome afleiding van zijn gedachten. Een dag later meent hij weer aan het werk te moeten op zijn terrein in Mildam, een gehucht vlakbij Heerenveen en Oranjewoud. Vroeger werkte hij als tekenleraar. Nu is hij verbonden aan een architectenbureau in Assen, noemt zich schilder, schrijver, fotograaf, cultuurfilosoof en 'ecotect' en is eershalve prof aan de Carolina Universiteit van Braunschweig in Duitsland.

Hooguit diversiteit vergroten

Dertig jaar geleden kocht Le Roy een hoog bemest grasland en een produktiebosje in Mildam om er zijn atelier te bouwen. Op dat terrein van 4 ha moest het gebeuren met zijn ideeën over wilde tuinen. Het gras is er sindsdien niet meer gemaaid. Rond het atelier, midden op het terrein, is van alles aangeplant en aan zijn lot overgelaten. Onlangs nog honderdzeventig rhododendrons. Door het bosje met rust te laten, staat het nu vol inheemse hulst. „Zo zit de natuur in elkaar. Woekeraars bestaan daarin niet. We kunnen hooguit waarden toevoegen, de diversiteit vergroten. Dan ontstaat een hoog dynamisch geheel.“ Dat is ook hetgeen waar hij al jaren naar streeft; op zijn eigen terrein in Mildam,

maar ook in de verschillende projecten waar hij kortere of langere tijd aan heeft gewerkt. Al naar gelang de politici hem de tijd gunden. In alle gevallen was zijn streven erop gericht verandering te brengen in het maatschappelijke ordenings-systeem. Waar dan ook op de wereld noemt hij die ordening te laag. Een stad is vooral opgebouwd uit enkelvoudige bestemmingen, zoals: wonen, werken, verkeer, parkeren en groen.

Natuur overheersen kan niet

Hij wil af van het feit dat de mens de natuur probeert te overheersen: „Dat is tegen-natuurlijk. Parken en plantsoenen worden dwangmatig in stand gehouden met groen als decor“. Zo is voor hem een ontwerp van bijvoorbeeld Zocher slechts een kijkdoos, een theater. Ook na honderd jaar ademt zo'n park nog steeds dezelfde sfeer. „Dat groen wordt nog altijd ten koste van veel geld en energie uitzichtloos onderhouden.“ „Het is me een keer gelukt om in een project de onderhoudskosten over een langere periode gekapitaliseerd te krijgen. In de Groningse wijk Lewenborg heb ik toen tien jaar met de bewoners gewerkt op een 6 ha groot terrein. Maar van de politiek kreeg ik ook daar niet echt de tijd. Alles moet altijd af.“ Eigenlijk is Le Roy alleen geïnteresseerd in pro-

cessen die eindeloos doorgaan. „Ik denk niet in tijd, politici wel. Daarom krijg ik ook nooit echt een kans.“ Ook de Kennedylaan in Heerenveen is niet wat hij wilde. De bewoners zijn er nooit bij betrokken geweest. De gemeente heeft er een monument van gemaakt.

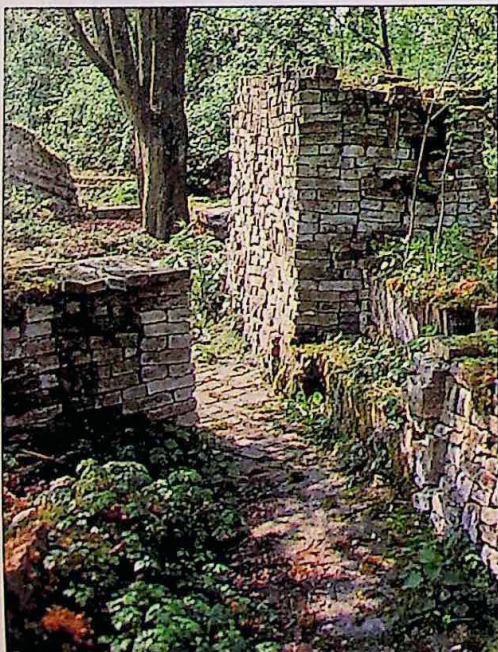
Vanuit zijn ideeën is het ook niet nodig om bewoners voor hun vrijetijdsbesteding de steden uit te jagen. Voor hem is 'Lewenborg' nog altijd het voorbeeld hoe bewoners bij de inrichting van hun woonomgeving betrokken zijn. Le Roy: „Het proces gaat daar nog altijd door, alleen in een veel lager tempo. Het blijft het mandaatgebied van Le Roy“.

Al zo'n twintig jaar geleden schoffelde Le Roy de denkbeelden omver over keurig aangelegde parken, plantsoenen en tuinen. Ook zijn bijnaam van 'wilde tuinman' dateert uit die tijd. Met dit toekomstbeeld zagen hoveniers de toekomst somber in.

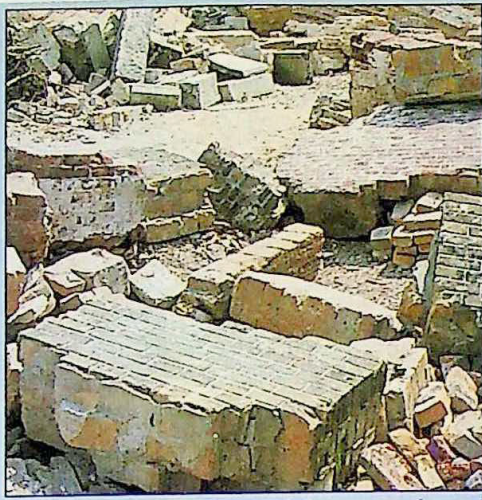
Maar niet alleen van die kant voelde Le Roy weerstand. „Ook de cultuurmaatschappijen zijn vanaf het begin tegen. Bij ecologische processen passen nu eenmaal geen machines. Alles moet tot stand komen met 'vrije energie'. En daaraan valt niets te verdienen.“

Kathedraal bouwproces

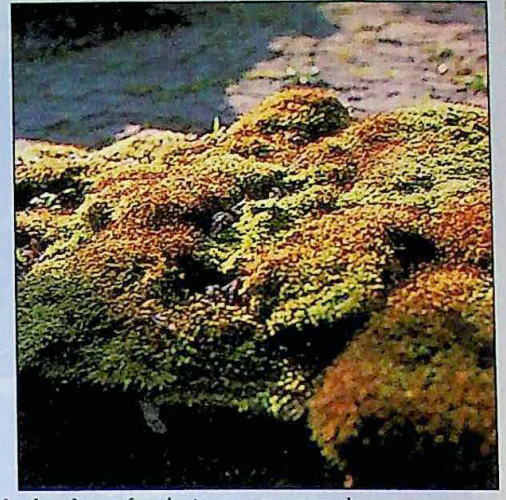
De enige 'vrijplaats' waar hij zonder ambtelijke regels echt zijn gang kan gaan, ligt in Mildam, op enkele kilome-

Met terrassen, muurtjes en pilaren ontstaat een niet te ontwerpen complexiteit, die zonder verder ingrijpen aan de natuur kan worden overgelaten.

Twintig jaar geleden begon de bouw van de eco-kathedraal met funderingsresten van de gevangenis van Heerenveen. Sindsdien heeft de natuur er bezit van genomen. De stenen brokstukken zijn met een dikke moslaag overgroeid.

ters van zijn door een wilde tuin omgeven woning in Oranjewoud. Op zijn land groeit in de praktijk wat de 'ecotect' Le Roy in colleges en lezingen uiteen zet. Want na overleg met de gemeente Heerenveen, stoeit hij er sinds 1983 met stenen. Regelmatig stort een tientonner er zijn vrachtje overtollig bestratingsmateriaal: tegels, klinkers, stoepbanden, straatkolken en rioolbuizen, samen met zand en grond. Zevenhonderd vrachten, zeventuizend ton; alles is bruikbaar. Niet voor niets menen vele bezoekers te moeten opmerken dat hij zijn land als stortplaats gebruikt.

Zeven jaar werk zit er nu in de 300 m lange, kronkelend pad naar zijn atelier. Met muren, terrassen en pilaren bepaalt dit pad de contouren van zijn eco-kathedraal. Ondanks dat hij met het pad zijn atelier heeft bereikt, noemt hij zijn kathedraal zeker niet klaar. „Ik werk gewoon weer terug naar het begin. Zo groeit mijn bouwwerk laag voor laag. Het gaat me om de complexiteit, om de koppeling tus-

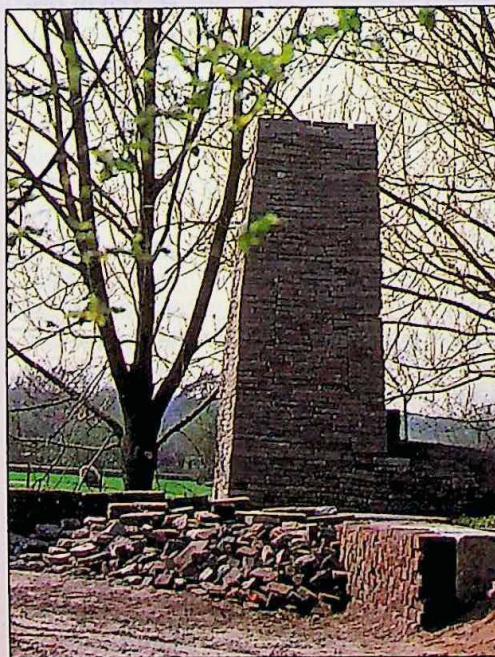
sen de menselijke 'vrije energie' en de natuur. De natuur neemt ook weer even snel bezit van wat ik bouw.“ Zo fungeren stapels tegels of klinkers als watertorens. „Die torens zuigen vol water. Allerlei muurplanten en mossen groeien er op. Zelfs bij de grootste droogte verdorren ze niet. Een voortdurend ecologisch proces, maar ook een hoog dynamisch proces.“

Creatieve liefhebbers

Over zijn werk in Mildam: „Eerst was ik hier de wilde tuinman, met dit bestratingsafval veranderde dat in dorpsgek. Maar ondertussen zijn er ook mensen die mee willen bouwen. Ik moet ze allemaal teleurstellen. Ik wil nu eenmaal bepalen wat één mens in ruimte en tijd kan presenteren.“

Liever dan een helpende hand te aanvragen, gunt Le Roy deze enthousiastelingen ook vier hectaren waarop ze kunnen afrekenen met de geordende stedelijke ruimte. In zijn verbeelding ziet Le Roy honderden creatieve liefhebbers met eco-kathedraalachtige processen naar elkaar toewerken. Zij tonen er mee aan dat het meeste stedelijke afval goed te verwerken is. Gelijkertijd verrijkt en koppelt het groenelementen die zonder dat, veelal te klein en moeilijk in stand te houden zijn. „Het is jammer voor tuin- en landschapsarchitecten, maar dergelijke stedelijke ontwikkelingen zijn niet te ontwerpen. Ze zijn te complex.“

Hier maakt Louis le Roy graag een vergelijking met zijn werk aan zijn zeshonderd meter vierkante meter groot schilderij. Op 260 panelen zoekt hij naar middelen om overzicht en detail in een complexe compositie in een keer duidelijk te maken. Een deel van de zeventienhonderd, in hoofdzaak blauwe glazen, vazen, schalen en karaffen in zijn huis - waar ook nog eens vele honderden boeken als 'watertorens' liggen opgestapeld - staat daar model voor. Tien procent van dit project is af en is al eens in het ijsstadion van Heerenveen getoond. Het hoort bij zijn streven naar complexiteit.

Van overtollig bestratingsmateriaal uit Heerenveen bouwt Louis le Roy in Mildam zijn eco-kathedraal. Alles wordt met de hand, met 'vrije energie', verwerkt.